

Хоруженко Т.А.,
аспірант,
НПУ ім. П.Драгоманова

РОЛЬ МОНІТОРИНГУ У ФОРМУВАННІ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ „ТЕХНОЛОГІЯ”

Уровень сформированности профессиональной компетентности выступает предпосылкой эффективности педагогической деятельности учителя в школе. В статье рассматривается роль мониторинга в формировании профессиональной компетентности будущих учителей образовательной области „Технология”.

The level of formed professional competence comes precondition of efficiency pedagogical activity teacher at school. In clause the role of monitoring in forming professional competence future teachers of educational industry „Technology” are considered.

Реформування системи освіти в Україні передбачає оновлення усіх ланок навчання і виховання підростаючого покоління, зокрема підготовку висококваліфікованих спеціалістів, які б відповідали потребам сучасної школи. Адже саме через діяльність педагога реалізується державна політика, спрямована на зміцнення інтелектуального і духовного потенціалу нації, розвиток вітчизняної науки і техніки, збереження і примноження культурної спадщини [3]. Втілення нової концепції освіти відбувається у відповідності із Законом України „Про вищу освіту”, Національною доктриною розвитку освіти України в XXI столітті, Державною національною програмою „Освіта. Україна XXI століття” та Державною програмою „Вчитель”.

Оновлені цілі вищої освіти відобразилися у зміні моделі підготовки фахівців на особистісно-зорієнтовану, яка полягає у досягненні ними певного рівня компетентності, а не вимірювання обсягу знань та забезпечення широкої інформативності навчання [2, с.154]. На думку більшості зарубіжних і вітчизняних експертів, саме компетентності є тими індикаторами, які дають змогу визначити готовність випускника до життя, його подальшого розвитку, до активної участі у громадській діяльності. Це поставило нові вимоги до фахової підготовки студентів, зокрема майбутніх учителів освітньої галузі „Технологія”.

Під моніторингом якості фахової підготовки вчителя трудового навчання ми розуміємо систему постійного систематичного збору дослідницькими методами (спостереження, експеримент, аналіз, синтез і

контроль) інформації про навчально-освітній процес із метою визначення рівня сформованості фахової компетентності студентів і реалізації шляхів його підвищення.

Якість підготовки майбутніх спеціалістів залежить від урахування багатьох умов, зовнішніх і внутрішніх чинників, складників і підсистем самої освітньої сфери. Тому вважаємо за доцільне виділити у системі моніторингу якості фахової підготовки майбутніх учителів трудового навчання його об'єкт, предмет і суб'єкт.

Серед найуживаніших підходів, до яких вдаються країни світу у побудові об'єктної моделі моніторингу передусім можна назвати такі [6, с.31]:

1) результативний підхід, що передбачає моніторинг категорії об'єктів, які належать до результатів освітнього процесу;

2) системний підхід, який об'єднує об'єкти моніторингових процедур у три основні категорії:

- категорія, яка містить ресурсні аспекти, що вкладаються в освіту;
- категорія, яка об'єднує аспекти, що стосуються освітнього процесу;
- категорія, до якої входять результати освітньої діяльності.

3) комплексний підхід, який передбачає розгляд такої категорії об'єкта, як контекст, оскільки жодна освітня система функціонує не окремо, а є продуктом впливу складних історичних процесів і чинників навколишнього середовища.

Об'єктна модель моніторингу якості фахової підготовки майбутнього вчителя трудового навчання, що базується на комплексному підході, на нашу думку, є такою:

<u>Об'єкти моніторингу</u> (у системі фахової підготовки вчителя трудового навчання)		
<i>Ресурсна категорія</i>	<i>Категорія процесу</i>	<i>Категорія результатів</i>
<ul style="list-style-type: none"> • дані про технічний стан будівель, матеріально-технічне оснащення навчальних кабінетів, виробничих майстерень та лабораторій; • забезпечення навчально-методичними 	<ul style="list-style-type: none"> • дані про навантаження викладачів, розподіл годин, структурування змісту освіти та навчальних програм; • різноманітні види діяльності викладача, 	<ul style="list-style-type: none"> • результати впровадження реформ і різноманітних програм в систему освіти; • ефективність освітніх технологій і методик; • кількість студентів, які успішно склали

<p>матеріалами;</p> <ul style="list-style-type: none"> • кількість викладачів, зокрема із науковими ступенями, співвідношення «студент-викладач»; • обсяги бюджетних видатків та інвестицій у систему підготовки вчителя трудового навчання, раціональність їх розподілу тощо. 	<p>студента, керівника навчального закладу, методиста тощо;</p> <ul style="list-style-type: none"> • окремі складники системи підготовки вчителя трудового навчання, зокрема процес набуття студентами фахової компетентності, навчально-виховний та освітній процеси, їх етапи; • діяльність навчального закладу тощо. 	<p>державні экзамени, захистили комплексні кваліфікаційні роботи тощо;</p> <ul style="list-style-type: none"> • рівень сформованості фахової компетентності; • вихованість та освіченість студентів тощо.
<p><i>Категорія контексту:</i> демографічні, соціальні, економічні аспекти</p>		

Оскільки моніторинг спрямований як на результат освітньої діяльності, так і на його процес, то важливим є не тільки аналіз окремих кількісних і якісних показників вимірів системи підготовки студентів через певні проміжки часу, а і динаміка їх розвитку, яка виявляється шляхом порівняння змін, що відбуваються. Тому предметом моніторингових процедур у процесі фахової підготовки вчителя трудового навчання можуть поставати: організація навчально-виховного процесу та діяльності навчального закладу; зміст, засоби, методики, технології освіти; педагогічна майстерність і творчість; управління системою підготовки вчителя трудового навчання; психологічний мікроклімат; здатність до навчання та освіченість студентів; рівень сформованості фахової компетентності, окремих професійних якостей майбутніх спеціалістів тощо [5, с. 403].

Суб'єктів моніторингу якості фахової підготовки майбутніх учителів трудового навчання можна умовно розділити на дві великі групи: тих, хто надає інформацію, і тих, хто її збирає і обробляє. Так, до першої групи (на рівні навчального закладу) можна віднести: студентів спеціальності «Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання»; викладачів фахових дисциплін, кураторів навчальних груп; підрозділи вищого навчального закладу (фахові кафедри, деканати, навчальний відділ, відділ

кадрів, бібліотеки, профком, психологічна служба тощо). До другої групи належать: органи державного контролю за діяльністю навчального закладу; моніторингова служба відповідного рівня, яка є науковою незалежною установою, що виконує певне зовнішнє дослідження на замовлення державних органів управління освітою; адміністрація навчального закладу разом із радою студентів ВНЗ, які є органами громадського самоврядування.

Моніторинг якості фахової підготовки майбутніх учителів трудового навчання, як частина педагогічної діяльності, несе певне дидактичне навантаження і виконує специфічні функції та принципи. Так, до функцій відносимо:

1) інформаційну функцію. Збір різнобічної статистичної інформації про систему фахової підготовки майбутніх учителів трудового навчання дає можливість з'ясувати результативність та ефективність формування компетентностей на основі вивчення особливостей протікання навчального процесу та факторів, які чинять на нього певний вплив, забезпечити зворотний зв'язок та здійснювати оперативне управління;

2) пошуково-дослідницьку функцію, яка передбачає залучення до дослідження викладачів, працівників органів управління освіти, адміністрації тощо. Це підвищує рівень професійної культури різних суб'єктів освітнього процесу, сприяє самоаналізу ними власної педагогічної і управлінської діяльності, відкриває можливості для пошук у нових методик навчання та перебудови навчально-виховного процесу;

3) формуючу функцію. Впровадження моніторингу у практику роботи вищої школи дозволить більш ефективно здійснювати процес формування фахової компетентності студентів спеціальності „Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання”. Адже, спираючись на результати моніторингової оцінки, адміністрація ВНЗ, куратори і викладачі зможуть підібрати методи і прийоми індивідуального впливу на майбутніх фахівців, завдяки чому проблемні аспекти постійно перебуватимуть у зоні їх уваги;

4) корекційну функцію. Відстеження у ході моніторингових досліджень конкретних прогалин у знаннях студентів, виявлення причин, що впливають на набуття фахової компетентності, фіксація численних не прогнозованих, несподіваних результатів навчально-виховної роботи передбачають організацію у подальшому відповідної корекційної діяльності, що допоможе усунути негативні моменти у професійному становленні спеціаліста;

5) системоутворюючу функцію. Освітній моніторинг виступає як складна система, завданням якої є стеження за станом розвитку педагогічного процесу із метою найбільш оптимального вибору цілей і задач, а також засобів і методів їх вирішення. Тому вимоги науковості будь-якого моніторингу передбачають перш за все організацію і проведення його на основі системного підходу;

6) прогностичну функцію. Моніторинг не лише фіксує поточний рівень сформованості фахової компетентності майбутніх учителів трудового навчання на заданому часовому проміжку, але й сприяє прогнозуванню подальших тенденцій його розвитку;

7) управлінську функцію, яка реалізується на завершальному етапі проведення моніторингових досліджень і полягає у прийнятті певних управлінських рішень, спрямованих, з одного боку, на усунення негативних моментів у фаховій підготовці студентів, а з іншого – на підвищення її рівня.

Функціонування системи моніторингу засноване на таких загальних принципах:

1) узгодженості нормативно-правового, організаційного та науково-методичного забезпечення його складових частин;

2) об'єктивності одержання та обробки інформації, що передбачає максимальне виключення суб'єктивних оцінок, урахування усіх результатів та створення рівних умов для учасників дослідження;

3) комплексності дослідження різноманітних аспектів навчально-виховного процесу, обробки та аналізу одержаних результатів;

4) безперервності та тривалості спостережень за досліджуваним об'єктом;

5) своєчасності отримання, обробки та використання об'єктивної інформації про рівень сформованості фахової компетентності студентів;

6) перспективності запланованих моніторингових досліджень, спрямованості їх на розв'язання актуальних завдань розвитку освіти;

7) рефлексивності, яка проявляється в аналізі на усіх рівнях проведення моніторингу, у здійсненні самооцінки і самоконтролю;

8) гуманістичної спрямованості моніторингу, що передбачає створення обстановки доброзичливості, довіри, поваги, позитивного емоційного мікроклімату та унеможливує використання результатів досліджень для застосування будь-яких репресивних дій;

9) відкритості та оперативності доведення результатів досліджень до студентів, викладачів, керівництва навчального закладу, відповідних органів управління, громадськості, зацікавлених установ [4, с. 48-49].

Таким чином, головна мета проведення моніторингу якості фахової підготовки майбутніх учителів трудового навчання полягає не тільки у визначенні досягнутого рівня сформованості фахової компетентності, а й у виявленні факторів, які впливають на нього, у прогнозуванні подальших шляхів його розвитку та розробці на підставі одержаної інформації рекомендацій щодо поліпшення фахового рівня молоді. Адже, на думку Міністра освіти і науки України І.О.Вакарчука, „підготовка вчителя у класичних та педагогічних університетах, його післядипломна освіта, освіта упродовж життя – найголовніший наш ресурс” [1, с. 3].

Список використаних джерел

1. Вакарчук І. О. Виступ Міністра освіти і науки України Івана Вакарчука на нараді з участю Президента України з питань забезпечення функціонування та розвитку освіти // Освіта України. - 29 лютого 2008р. - №16. – С.2-3.
2. Вікторов В.Г. Управління якістю освіти (соціально-філософський аналіз): Монографія. - Дніпропетровськ: Пороги, 2005. - 286с.
3. Державна програма «Вчитель». - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://www.mon.gov.ua>>.
4. Лукіна Т.О. Моніторинг якості освіти: теорія і практика. - К.: Вид.дім «Шкіл.світ»: Вид. Л.Галіцина, 2006. - 128с.
5. Маноха І.П. Моніторинг якості освіти як системна складова стратегічного менеджменту в освіті // Вища освіта України. Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: Моніторинг якості освіти»: Зб. наук. праць. – К., 2007р. - Т.6. - 440с. - С. 402-409.
6. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / За заг. ред. О.І.Локшиної. - К.: К.І.С., 2004. - 128 с.